

INNEHÅLL:

BESLUT "NATURRESERVAT JÄTTURN": 1986-10-20
REGISTERUPPGIFTER "NATURRESERVAT JÄTTURN"

LÄNSSTYRELSEN KOPPARBERGS LÄN
Planeringsavdelningen
Naturvårdsenheten

BESLUT: 1986-10-20
DNR: 11.1211.3061-83 (2061)

BILDANDE AV NATURRESERVATET JÄTTURN I SMEDJEBACKENS KOMMUN

UPPGIFTER OM NATURRESERVATET

Namn:	Naturreservatet Jätturn
Kommun:	Smedjebacken
Socken:	Norrbärke
Läge:	Topo. karta 12F Ludvika NV, X=6683 Y=1417
Kartblad:	Ekonomiska kartbladet 12F Ludvika 6e
Gräns:	Innerkanten av den punktstreckade linjen på bifogad karta, bilaga 1
Fastighet:	Del av fastigheten Skisshyttan 1:27
Naturvårdsförvaltare:	Länsstyrelsen

BESKRIVNING AV OMRÅDET

Jätturn är en liten långsmal, krökt sjö som omges av branta stränder utom längst i öster vid utloppet mot sjön Vitturn. På sjöns södra sida reser sig en bergknalle delvis av urkalksten. Vid stranden har en större, sedan länge besökt grotta bildats genom kartsvittring. Det äldsta dokumenterade besöket vid grottan härrör från slutet av 1600-talet.

På bergknallens sydsluttning har en liten gård legat, Jätturvallen. Byggnaderna är sedan länge försvunna men en del av den forna ängsmarken hålls öppen genom slåtter. Området i sin helhet är botaniskt värdefullt. Rikaste växtligheten återfinns man på kalkberget där bland annat tre sällsynta ormbunkar växer; murruta, grönbräken och fjällhüllebräken. Även längs bäckar och drog finns en rik flora.

Skogen längs branterna runt sjön Jätturns sydvästra, västra och norra stränder består huvudsakligen av högvuxen ca 100-årig granskog. Boniteten är mycket hög. På vissa ställen är bestånd av björk och asp samt enstaka träd av rönn och lönn insprängda. Botaniskt intressant är den isolerade förekomsten av vildväxande alm som finns här.

I de grandominerade partierna finns örtrika områden förutom längs bäckar och drog även i öppningar som bildats när de granbarkborreangripna träden fallit. Sådana örtrika partier finns väster om sjön Vitturn där bland annat kärrviol, liljekonvalj, trolldruva och brudborste återfinns.

Skogen öster om kalkberget är en delvis örtrik granskog. Granbeståndet är här relativt glest med stort inslag av rönn, lönn och gråal.

Mot väster övergår området i ett lövskogsparti där spår av tidigare odlingar tydligt kan urskiljas.

Den utrotningshotade vittryggiga hackspetten har under det

senaste årtiondet setts i området. För insektsfaunan utgör området en utpostlokal för både nordliga och sydliga arter.

Området har stora värden för friluftslivet. Vid Jättturn finns en kolarkoja, från denna löper en uppmärkt och spångad stig runt sjön. I sjön finns en båt som är tillgänglig för allmänheten.

I länsstyrelsens översiktliga naturvårdsinventering för Smedjebackens kommun är området upptaget som riksobjekt. Grottan har undersökts och klassificerats av Lars-Håkan Hedin i "Inventering av grottor i Kopparbergs län", länsstyrelsens Meddelande N 1978:2.

Området har en sammanlagd yta av ca 52 ha varav 5 ha vatten, 2,5 ha myr, 1 ha äng och 42,5 ha skog.

ÄRENDETS BEREDNING

Under 1950-talet ansökte Ludvikabygdens fornminnes- och hembygdsförening om fridlysning av sjön Jättturn jämte en strandzon samt kalkberget med grottan.

Den 10 juli 1961 fridlystes detta område. Det omfattar 8,7 ha skog, 0,8 ha äng och 3,5 ha vatten.

Under 1970-talet uppkom fråga om utvidgning av det befintliga naturreservatet.

1980 utfördes en inventering av Jättturn med angränsande område.

Under hösten 1982 avgränsas det aktuella utvidgningsområdet av länsstyrelsen tillsammans med dåvarande markägaren Avesta Jernverk AB.

Genom stort tillmötesgående från nuvarande markägaren Starbo Bruk AB har Smedjebackens kommun genom markbyte och statligt stöd förvärvat det aktuella reservatsområdet.

OMRÅDETS BETYDELSE OCH BEHOV AV SKYDD OCH VÅRD

Området är botaniskt intressant främst genom det kalkberoende florainslaget och den synnerligen produktiva grandominerade skogsmarken med inslag av ädla lövträd. Det är zoologiskt intressant som biotop för utrotningshotade djurarter exempelvis vittryggig hackspett och som utpostlokal för sällsynta insekter. Från geologisk synpunkt kan konstateras att grottan utgör en av de få renodlade karstfenomenen i länet och har därmed ett stort vetenskapligt värde. Karstfenomen i denna storleksordning är ovanliga i synnerhet när kalkutlösningen skett i urkalksten. Den fascinerande landskapsbilden med skogssjön djupt nere mellan berg- och skogsbranter, de porlande bäckarna och grottan ger besökaren naturupplevelser långt utöver de vanliga. Även från historisk synpunkt har grottan visst intresse, då den har ett sedan lång tid tillbaka dokumenterat sevärdhetsvärde.

Förutom hävdn av ängen bör området förbli orört. Det fordrar skydd och bör förklaras som naturreservat.

LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Det beskrivna området, som avgränsas med innerkanten av den punktstreckade linjen på bifogade karta bör av skäl som ovan nämnts särskilt skyddas på grund av sin betydelse för kännedom om landets natur.

Länsstyrelsen förklarar därför med stöd 7 § naturvårdslagen (1964:822, omtryckt 1974:1025) området som naturreservat.

När detta beslut vunnit laga kraft upphävs länsstyrelsen beslut för viss del av området av den 10 juli 1961.

ÄNDAMÅLET MED NATURRESERVATET

Ändamålet med reservatet är att bevara området med dess vegetation, fauna, grottbildning och andra geologiska särdrag från exploatering och förslitning samt att bevara vissa drag av gammal markhävd på Jätturvallen.

Skogen skall lämnas till fri utveckling. Området skall med beaktande av ändamålet hållas tillgängligt såsom sevärdhet.

För området skall gälla de föreskrifter enligt 8-10 §§ naturvårdslagen samt 9 § naturvårdsförordningen (1976:484) vilka anges nedan.

RESERVATSFÖRESKRIFTER

A. FÖRESKRIFTER ENLIGT 8 § NATURVÅRDSLAGEN OM INSKRÄNKNINGAR I RÄTTEN ATT FÖRFOGA ÖVER FASTIGHETER INOM RESERVATET

Utöver vad som eljest gäller är det förbjudet att

1. uppföra byggnad,
2. anlägga väg, luft-eller markledning,
3. bedriva täkt,
4. scakta, tippa, fylla ut eller dika,
5. sprida kemiska eller biologiska bekämpningsmedel. Undantag: Om skada på växande skog utanför reservatet uppkommer till följd av att skogen inom naturreservatet ej blir föremål för normal skogsskötsel kan länsstyrelsen efter hörande av statens naturvårdsverk meddela undantag för bekämpning inom reservatet,
6. kalka eller sprida gödselmedel,
7. avverka, gallra eller röja. Undantag gäller för borttagande av några träd runt ängen samt eventuell unggranföryngring på kalkberget,
8. ta bort dött träd eller vindfälle. Undantag gäller för träd som fallit över den markerade stigen eller ängen,
9. plantera in för trakten främmande växt- eller djurart,
10. föra motordrivet fordon eller motorbåt,
11. anordna jaktpass, bedriva pyrschjakt eller utplacera fällor,
12. fiska,
13. använda mark för orienteringstävling eller militära övningar.

B. FÖRESKRIFTER ENLIGT 9 § NATURVÅRDSLAGEN OM SKYLDIGHET ATT TÅLA VISST INTRÅNG

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktas tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas för att tillgodose ändamålet med reservatet, nämligen

1. utmärkning av och upplysning om reservatet,
2. slåtter av ängen,
3. avverkning av vissa träd vid ängen samt bortröjningen av för floran ogynnsam trädföryngring på kalkberget,
4. anlägga och vid behov spånga stigen inom reservatet.

C. FÖRESKRIFTER ENLIGT 10 § NATURVÅRDSLAGEN OM VAD ALLMÄNHETEN HAR ATT IAKTTA INOM RESERVATET

Utöver vad som eljest gäller är det förbjudet att

1. föra motordrivet fordon eller motorbåt,
2. tälta,
3. rida,
4. medföra okopplad hund,
5. göra upp eld. Undantag gäller för eldning i kolarkojan och på eldpallen invid kolarkojan,
6. skada torra träd eller andra vedlämningar exempelvis för eldning,
7. gräva upp eller plocka ris, örter, mossor eller lavar eller bryta kvistar,
8. samla insekter,
9. anordna orienteringstävling,
10. göra åverkan, till exempel genom att göra inskrifter, på klippväggarna innanför eller utanför grottan.

D. FÖRESKRIFTER ENLIGT 9 § NATURVÅRDSFÖRORDNINGEN RÖRANDE
NATURVÅRDSFÖRVALTNINGEN AV RESERVATET M.M.

Länsstyrelsen fastställer nedanstående skötselplan.

1. området skall i huvudsak bevaras i orört skick. Inga skötselåtgärder skall vidtas förutom de som anges nedan under punkterna 2 -7,
2. reservatet skall utmärkas enligt svensk standard (SIS 03 15 22) och enligt naturvårdsverkets anvisningar,
3. årlig slåtter skall ske på ängen. Slåttern skall utföras efter den 15 juli,
4. träd som växer invid ängen och inverkar ogynnsamt på ängsfloran skall avverkas,
5. om det på kalkberget uppkommer tät föryngring av gran eller lövsly skall dessa bortröjas,
6. P-platsen och informationstavla skall hållas i vårdat skick. Märkt stig till och inom reservatet skall finnas. Där markslitage blir stort eller genom våta partier skall spänger utläggas. Kolarkojan och dess omgivning skall hållas i vårdat skick. Båten i sjön skall underhållas samt upptas på hösten och iläggas på våren,
7. inom området finns ett antal vegetationskontrollpunkter. Staten svarar för uppföljningen av denna kontroll.

Naturvårdsförvaltare skall vara länsstyrelsen.

Beslut i detta ärende har fattats av styrelsen. I beslutet deltog landshövding Lilly Hansson jämte ledamöterna Bertil Andersson, Börje Andersson, Karl Boo, Olof Hermansson, Karl-Gustaf Holmén, Erik Johansson, Rune Karlsson, Joel Knöös, Torris Lars Larsson, Bengt Nylund, Olle Olsson, Lillemor Rudholm, Lennart Thorslund och Nicke Welin-Berger.

I den slutliga handläggningen deltog även länsråd Åke Etsare, länsantikvarie Ulf Boëthius, förste länsassessor Stig Holback, länsarkitekt P Folke Nyholm, naturvårdsdirektör Carl Sundt, överlantmätare Kjell Westling och byrådirektör Hannes Mellquist, den sistnämnde föredragande.

Detta beslut kan överklagas hos jordbruksdepartementet, se bilaga, formulär 6 a.

Lilly Hansson

Hannes Mellquist

Bilagor:

1. Beslutscharta
2. Kostnadsplan
3. Registeruppgifter
4. Besvärshänvisning

LÄNSSTYRELSEN KOPPARBERGS LÄN
Naturvårdsenheten

Bilaga 2

Länsstyrelsen har för avsikt att utföra de flesta arbeten av engångskaraktär som beredskapsarbete.

	Engångsarbete	Underhåll
Uppmärkning av reservatsgränser	4 dv	
Slåtter		2 dv
Avverkning vid ängen	2 dv	
Tillsyn samt isättning och upp- tagning av båten		2 dv
Anordnande av ny stig från P-platsen	6 dv	
	12 dv	4 dv

Vegetationskontroll skall utföras cirka vart 5:e år. Till denna åtgång 2 dv/gång.

Om skada på växande skog utanför reservatet uppkommer till följd av att skogen inom reservatet ej blir föremål för normal skogsskötsel kan länsstyrelsen meddela undantag för bekämpning inom reservatet. Skäliga kostnader för bekämpning innanför och omedelbart utanför reservatet skall ersättas av staten.

REGISTERUPPGIFTER

UPPGIFTER OM NATURRESERVATET JÄTTURN

Namn:	Naturreservatet Jättturn
Kommun:	Smedjebacken
Socken:	Norrbärke
Läge:	Topo. karta 12F Ludvika NV X=6683 Y=1417
Kartblad:	Ekonomiska kartan 12F Ludvika 6e
Fastighet:	Del av fastigheten Skisshyttan 1:27
Naturvårdsförvaltare:	Länsstyrelsen
Markägare:	Smedjebackens kommun
Areal:	Totalt ca 52 ha, varav 5 ha vatten
Naturtyp:	5 ha vatten, 2,5 ha myr, 1 ha äng, och 42,5 ha skog
Landskapstyp:	Skogslandskap
Naturgeografisk region (NU B 1977:34):	28 b.Sydligt boreala kuperade områden
Skyddsmotiv:	Botaniska. Zoologiska. Geologiska. Landskapsbild. Friluftsliv.
Skyddsföreskrifter §§ NVL:	Indispensabla
Skyddsföreskrifter produktiv skogsmark:	A7 gäller 42,5 ha barrskog
Befintliga anlägg.::	1,3 km stig, en båt och en kolarkoja med eldpall. P-plats
Skötselplan:	Se länsstyrelsens beslut
Inventeringar m.m.:	Se länsstyrelsens beslut